

Joanna Szymańska, Wioleta Wajer

SPECJALNE STREFY EKONOMICZNE JAKO NARZĘDZIE POMOCY PAŃSTWA ZWIĘKSZAJĄCE KONKURENCYJNOŚĆ REGIONÓW I EFEKTYWNOŚĆ ZAGOSPODAROWANIA ISTNIEJĄCEGO MAJĄTKU PRZEMYSŁOWEGO

Słowa kluczowe: Specjalne Strefy Ekonomiczne; transformacje; Mielec; preferencyjne warunki; ulgi; rozwój gospodarczy.

Wprowadzenie

Specjalne strefy ekonomiczne (dalej przywoływane jako SSE) omawiane w niniejszym artykule są to wydzielone i niezamieszkałe części terytorium kraju, w których działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach. Celem artykułu jest pokazanie w jaki sposób SSE wpływają na zdynamizowanie rozwoju gospodarczego państwa dzięki korzyściom wynikającym z ich funkcjonowania. W artykule zostały omówione kwestie dotyczące powstania SSE, podstawy prawnej ich funkcjonowania, a także zachęt inwestycyjnych dla przedsiębiorców, które mają na celu skłanianie ich do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie SSE. W artykule zostały wymienione dotychczasowe korzyści wynikające z działania SSE w Polsce, na podstawie analizy badań, raportów i fachowej literatury.

Geneza Specjalnych Stref Ekonomicznych

Powstanie Specjalnych Stref Ekonomicznych była uwarunkowana wieloma czynnikami społecznymi, ekonomicznymi i gospodarczymi występującymi na przestrzeni wieków i jej pierwowzoru możemy doszukiwać się w specjalnym statusie polegającym na zwolnieniu z ceł i podatków i innych przepisów, które uzyskały niektóre porty, np. port w Reggio w roku 1547, a także porty hanzeatyckie jak Hamburg¹.

Dopiero od lat 40. ubiegłego wieku, możemy mówić o SSE, kształtem zbliżonych do obecnie funkcjonujących w Polsce. Powstały one w Stanach Zjednoczonych m.in. w Nowym Jorku, Nowym Orleanie i Seattle, a nastawione były głównie na działania związane z eksportem. To właśnie w Stanach Zjednoczonych należy doszukiwać się pierwowzoru parków technologicznych, przemysłowych i naukowych. Parki naukowe stanowią obecnie bardzo istotny kierunek rozwoju SSE².

W Polsce SSE stanowią głównie odpowiedź na transformacje ustrojowo-gospodarczą po 1989 r., kiedy to procesy gospodarcze nasiliły zjawisko powstawania skupisk przedsiębiorstw, co wpłynęło na szybki rozwój gospodarczy określonych obszarów. Po 1989 r. na wielu terenach następowała także stagnacja i nasilająca się recesja, która przyczyniła się do upadku podmiotów gospodarczych stanowiących bazę przemysłową regionów i miast. Powołane zatem SSE³ jako jeden z naczelných celów miały przejęcie i zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego, a także infrastruktury gospodarczej, w konsekwencji podniesienie z recesji tych regionów⁴.

Pierwszą SSE, która powstała w Polsce po przyjęciu ustawy o SSE, była strefa Euro-Park w Mielcu, powołana do życia 5 września 1995 r. w mieście znanym do tej pory głównie z Polskich Zakładów Lotniczych, w której zgodnie z danymi z 2010 r. zatrudniono 16 516 osób. Wszystkie pozostałe SSE powstały w latach 90. Początkowo Rada Ministrów utworzyła 17 stref, z czego działalność rozpoczęło 15, a obecnie funkcjonuje 14. Pierwotnie utworzone były na okres 20 lat.

¹ *Polityka ekonomiczna państwa, we współczesnych systemach gospodarczych*, red. D. Kopycińska, Szczecin 2008, s. 129; M. Owczarek, *Specjalne Strefy Ekonomiczne: zagadnienia praktyczne*, Katowice 1997, s. 57–59.

² *Ibidem*.

³ Ust. z dn. 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2007 r., nr 42, poz. 274, z 2008 r., nr 118, poz. 746, z 2009 r., nr 18, poz. 97.

⁴ A. Trójak, K. Wiedemann, *Specjalne strefy ekonomiczne i strefy przemysłowe w kształtowaniu rozwoju gospodarczego regionów na przykładzie Polski i Czech*, Kraków–Warszawa 2010, s. 133.

Byt większości SSE miał dobiec końca w 2016 lub 2017 r., jednak nowelizacja ustawy z 30 maja 2008 r. wprowadziła do ustawy o SSE istotne modyfikacje, wydłużając tym samym termin funkcjonowania stref do końca 2020 r.⁵ Jednak już teraz inwestorzy sygnalizują, że wydłużeniu okresu funkcjonowania SSE do końca 2020 r. jest niewystarczające ze względu na długi okres zwrotu inwestycji, co sygnalizowało aż 62% badanych przez KPMG respondentów, którzy uważali, że wydłużenie obowiązywania ustawy o SSE do minimum 2026 r. zwiększy skłonność do inwestycji. Jak szacuje KPMG wydłużenie tego okresu o 6 lat, zwiększy nakłady na inwestycję o 40 mld zł⁶. Pomimo tak wysokich nakładów inwestycyjnych Najwyższa Izba Kontroli, która przeprowadziła z własnej inicjatywy kontrolę „*Funkcjonowania i rozszerzenia Specjalnych Stref Ekonomicznych w latach 2006–2008*”, w której wskazała pozytywny obraz SSE w Regionach, jednocześnie sygnalizowała, że Rząd nie posiada wiedzy, czy ich działalność jest dla gospodarki opłacalna⁷.

Podstawy prawne funkcjonowania SSE w Polsce

Zgodnie z art. 2 ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych, SSE jest wydzieloną i niezamieszkaną częścią terytorium kraju, w której działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach⁸.

Odnosząc kwestię działania SSE do polskiego systemu gospodarczego, mają służyć przyspieszeniu wzrostu gospodarczego wydzielonej części terytorium kraju, poprzez realizację celów, do których zalicza się:

- rozwój określonych dziedzin działalności,
- rozwój nowych rozwiązań technicznych i technologicznych oraz ich wykorzystanie w gospodarce narodowej,
- rozwój eksportu,
- zwiększenie konkurencyjności wytwarzanych wyrobów i świadczonych usług,

⁵ Zob. *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, KPMG w Polsce, Edycja 2011, s. 11, www.kmpg.pl

⁶ Ibidem, s. 10.

⁷ Zob. raport Najwyższej Izby Kontroli — „*Informacja o wynikach kontroli funkcjonowania i rozszerzenia obszaru działania specjalnych stref ekonomicznych w latach 2006–2008*”, s. 17, nr ewid. 174/2009/P/08/130/LBY LBY-410-28/08.

⁸ Art. 2 ust. z dn. 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2007 r., nr 42, poz. 274, z 2008 r., nr 118, poz. 746, z 2009 r., nr 18, poz. 97.

- zagospodarowanie istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej,
- tworzenie nowych miejsc pracy,
- zagospodarowanie niewykorzystanych zasobów naturalnych z zachowaniem zasad równowagi ekologicznej⁹.

Odnosząc się do rozwoju Łódzka SSE jest doskonałym przykładem tego, jak SSE może wpłynąć na rozwój produkcji wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych czy wyrobów metalowych, umacniając branżę zajmującą się produkcją tworząc przy tym w 2010 r. 23 248 stanowisk pracy.

Jak już wcześniej sygnalizowano podstawą prawną działania SSE w Polsce jest ustawa z dnia 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, która była kilkakrotnie nowelizowana, jednak jej meritum pozostało niezmiennie, a ostatnia jej nowelizacja zwiększyła łączną powierzchnię stref. Ponadto w chwili obecnej funkcjonowanie SSE w Polsce regulują następujące akty prawne takie jak: 14 rozporządzeń Rady Ministrów, w sprawie każdej ze stref. Zwierają one opis granic każdej z 14 stref, okres ich funkcjonowania i zarządzania. Kolejnym aktem prawnym jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenia działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych¹⁰. Wyżej podane rozporządzenie zawiera m.in. warunki udzielania przedsiębiorcy pomocy publicznej, a także rodzaje działalności, na które wydawane jest zezwolenie. Kolejnym istotnym aktem prawnym jest rozporządzenie Rady Ministrów, także z 10 grudnia 2008 r. w sprawie kryteriów, których spełnienie umożliwia objęcie specjalną strefą ekonomiczną gruntów stanowiących własność lub użytkowanie wieczyste podmiotów innych niż zarządzający specjalną strefą ekonomiczną, Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego oraz związek komunalny, które to rozporządzenie zostało znowelizowane w 2010 r.¹¹

Ustawa o SSE stała się narzędziem państwa do walki z pogłębiającym się bezrobociem. W Słupskiej SSE w 2010 r. utworzono tylko 2 683 miejsc pracy, jednak należy zasygnalizować, że te 2 683 miejsc pracy powstało na tym terenie właśnie dzięki temu, że objęty on jest Specjalną Strefą Ekonomiczną działającą na preferencyjnych warunkach. Oznacza to więc, że SSE stały się instrumentem pomocy dla podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na terenach, gdzie w największym

⁹ Art. 3 ust. z dn. 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2007 r., nr 42, poz. 274, z 2008 r., nr 118, poz. 746, z 2009 r., nr 18, poz. 97.

¹⁰ Dz.U. z 2008 r., nr 232, poz. 1548.

¹¹ Dz.U. z 2010 r., nr 15, poz. 79.

stopniu odczuwane były skutki transformacji ustrojowo-gospodarczej. Ustawa o SSE jako forma pomocy publicznej spotkała się jednak z krytyką, nie tylko ze strony przedsiębiorców, którzy działali poza SSE, ale także ze strony Unii Europejskiej, co w relacjach z UE wiązało się z koniecznością harmonizacji prawa polskiego z prawem wspólnotowym jeszcze w okresie przedakcesyjnym. Szczególnie trudny w negocjacjach między Polską, a UE był kompromis w sprawach dotyczących kwestii ulg podatkowych, wakacji podatkowych, instrumentów związanych z pomocą dla upadających przemysłów, nieściągnięciem zaległych podatków, poręczeniami kredytów, a także pułapem udzielanej pomocy. Większość negocjacji dotyczyła sporu nad obecnie uchylonym już art. 13¹².

Podstawą prawną działania zarządzającego SSE, jest ustawa o SSE, oraz właściwe rozporządzenie w sprawie ustanowienia SSE. Zgodnie z art. 6 SSE zarządzającym strefą może być wyłącznie spółka akcyjna, lub spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, w której Skarb Państwa, albo samorząd województwa posiada większość głosów, które mogą być oddane na walnym zgromadzeniu lub zgromadzeniu wspólników¹³. Podstawowe działania związane z zarządzaniem strefą sformułowane są w rozdziale 3 art. 8 ustawy o SSE, który wskazuje, że do zadań zarządzającego SSE należy prowadzenie zgodnie z planem rozwoju, regulaminem strefy oraz przepisami prawa działań, które zmierzają do rozwoju działalności gospodarczej prowadzonej na terenie strefy, a w szczególności:

— umożliwianie na podstawie umowy, podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność na terenie strefy, używania i korzystania ze składników mienia położonych na obszarze strefy, których zarządzający jest właścicielem, lub posiadaczem zależnym,

— gospodarowanie w sposób ułatwiający prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy, urządzeniami infrastruktury gospodarczej, technicznej oraz innymi składnikami mienia, których zarządzający jest właścicielem lub posiadaczem zależnym,

— świadczenie na podstawie umowy podmiotom gospodarczym prowadzącym działalność na obszarze strefy usług oraz tworzenie warunków do świadczenia usług przez osoby trzecie,

— prowadzenie działań, promujących podejmowanie działalności gospodarczej w strefie.

¹² *Polityka ekonomiczna państwa...*, s. 130–131.

¹³ Art. 6 ust. z dn. 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2007 r., nr 42, poz. 274, z 2008 r., nr 118, poz. 746, z 2009 r., nr 18, poz. 97.

Prawami zarządzającego są:

- prawo zbywania przysługującego mu prawa własności nieruchomości i użytkowania wieczystego gruntów położonych na terenie strefy,
- prawo pierwokupu położonych na obszarze strefy nieruchomości niebędących własnością zarządzającego i niepozostających w jego użytkowaniu wieczystym,
- prawo do zlecenia osobom trzecim wykonania niektórych zadań, o których mowa powyżej,
- prawo do wydawania decyzji administracyjnych (I instancja) w zakresie prawa budowlanego, lecz tylko po otrzymaniu delegacji od kierownika rejonowego urzędu administracji rządowej,
- prawo wydawania decyzji o warunkach zabudowy terenów w strefie — po uzyskaniu upoważnienia rady gminy,
- prawo wydawania zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie strefy — tylko w przypadku przekazania uprawnień w tej sprawie przez Ministra Gospodarki¹⁴.

Zachęty inwestycyjne do prowadzenia działalności na terenach SSE

Rozwiązania prawne

Naczelną korzyścią dla przedsiębiorców zainteresowanych inwestowaniem w SSE jest możliwość skorzystania z ulgi podatkowej. Ulga ta polega na zwolnieniu przedsiębiorcy od płacenia podatku dochodowego, którego aktualna stawka w Polsce wynosi 19%. Maksymalna wysokość takiego zwolnienia, wynika z wartości pomocy publicznej, która przysługuje danemu przedsiębiorcy w związku z realizowanym projektem inwestycyjnym na SSE. Wielkość ta zależy od lokalizacji inwestycji, wielkości przedsiębiorcy, a także wysokości nakładów inwestycyjnych, czyli nakładów na zakup środków trwałych lub dwuletnie koszty pracy. Zwolnienie z podatku dochodowego ukształtowane jest odpowiednio:

- dla dużych przedsiębiorców — od 30% do 50% kosztów kwalifikowanych,
- dla średnich przedsiębiorców — od 40% do 60% kosztów kwalifikowanych,
- dla małych przedsiębiorców — od 50% do 70% kosztów kwalifikowanych.

¹⁴ Art. 8 ust. z dn. 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych, Dz.U. z 2007 r., nr 42, poz. 274, z 2008 r., nr 118, poz. 746, z 2009 r., nr 18, poz. 97.

Ponadto dla inwestycji typu *greenfield* i *brownfield*, zwolnienie przysługuje gdy:

— zostaną spełnione warunki określone w zezwoleniu strefowym, tj. nakłady inwestycyjne zostaną poniesione w określonej wysokości i w określonym terminie, miejsca pracy zostaną utworzone w określonej ilości i w określonym terminie, inwestycja zostanie zakończona w określonym terminie,

— przedsiębiorca nie przeniesie w jakiegokolwiek formie własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne — przez okres 5 lat od dnia wprowadzenia do ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym, a w przypadku małych i średnich przedsiębiorców przez okres 3 lat,

— przedsiębiorca będzie prowadził działalność gospodarczą związaną z daną inwestycją przez okres nie krótszy niż 5 lat, a w przypadku małych i średnich przedsiębiorców przez okres nie krótszy niż 3 lata,

— przedsiębiorca utrzyma nowo utworzone miejsca pracy przez okres nie krótszy niż 5 lat lub 3 lata w przypadku małych i średnich przedsiębiorców (w przypadku korzystania z pomocy z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy¹⁵).

Polska pozostaje jednym z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, który najbardziej sprzyja bezpośrednim inwestycjom zagranicznym, ponieważ trzydziesto-ośmiomilionowa ludność kraju stanowi wciąż nienasycony rynek zbytu. Kuszącą dla inwestorów jest także lokalizacja Polski, która znajdując się w centrum Europy, stwarza dogodne warunki do dotarcia do rynków Niemiec, Rosji oraz byłych republik radzieckich. I to właśnie dla inwestorów rozważających ulokowanie swoich inwestycji w Polsce przewidzianych jest wiele zachęt inwestycyjnych, takich jak:

— fundusze strukturalne oraz programy krajowe przeznaczone m.in. na:

- dotacje inwestycyjne i na tworzenie nowych miejsc pracy,
- dotacje na działalność B+R,
- dotacje na inną działalność związaną z ochroną środowiska, szkoleniami, logistyką, odnawialnymi źródłami energii.

— zwolnienia z podatku dochodowego dla działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnych stref ekonomicznych,

— zwolnienia z podatku od nieruchomości (w niektórych gminach),

— parki technologiczne oferujące infrastrukturę dla firm z branż high-tech oraz B+R,

¹⁵ Zob. *Przewodnik po specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, KPMG w Polsce, PAIZ, s. 17, 20, www.paiz.gov.pl

- preferencyjne odpisy podatkowe na zakupy nowej technologii,
- preferencyjne odpisy podatkowe dla centrów badawczo-rozwojowych¹⁶.

Uchwałą poszczególnych władz lokalnych, podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenach objętych SSE, mogą zostać zwolnione z podatku od nieruchomości, co stanowi kolejną zachętę inwestycyjną. Otrzymanie takiego zwolnienia podatkowego uzależnione jest od: utworzenia nowych miejsc pracy, poniesienia nakładów inwestycyjnych z tym związanych oraz od konieczności zgłoszenia zamiaru korzystania z ulgi do właściwego organu podatkowego, jak i utrzymania inwestycji w regionie przez minimum 5 lat, a w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw przez okres nie krótszy jak 3 lata. W przypadku braku możliwości do skorzystania ze zwolnienia istnieje możliwość podjęcia negocjacji z władzami lokalnymi, a ewentualna wysokość pomocy uzależniona jest od poniesionych nakładów inwestycyjnych lub dwuletnich kosztów pracy¹⁷.

Inne korzyści

Za główny czynnik wpływający na wybór danego obszaru w celu zlokalizowania na nim SSE uważa się czynnik społeczny. Miejsca wybrane na funkcjonowanie stref, charakteryzują się dużym bezrobociem, które często powiązane jest z wąską specjalizacją zawodową mieszkańców pobliskich terenów. Poruszaną tematykę wąskiej specjalizacji pracowników, idealnie odzwierciedla sytuacja, która miała miejsce w Mielcu, gdzie dopóki Zakłady Lotnicze były intratnym biznesem, specjalizacja powiązana z tą dziedziną przemysłu była najbardziej pożądana. Dopiero kiedy pojawiły się problemy przedsiębiorstwa ujawnił się asymetryczny rozwój miasta, który stał się przyczyną późniejszego kryzysu. Zagłębiając się dalej w tematykę czynnika ludzkiego, zarówno bezrobocie, jak i wiążące się z tym powstawanie na rynku pracy taniej siły roboczej, to nie jedyne warunki powstania SSE. Kolejnym ważnym czynnikiem jest stworzenie odpowiednich warunków do przyciągnięcia lub wykształcenia miejscowej kadry naukowej, co będzie możliwe tylko jeśli przedsiębiorstwa będą konkurencyjne, innowacyjne i oparte na nowinkach technologicznych co pozwoli im na osiągnięci sukcesu w gospodarce. Brak tych czynników skazuje firmy na ich marginalizację. Dlatego właśnie ta kwestia

¹⁶ Zob. *Przewodnik po specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, KPMG w Polsce, PAIZ, s. 9, www.paiz.gov.pl

¹⁷ Zob. *Przewodnik po specjalnych strefach ekonomicznych w Polsce*, KPMG w Polsce, PAIZ, s. 20–21, www.paiz.gov.pl

jest istotna w zestawieniu z kolejnym ważnym kryterium, jakim jest konieczność istnienia rynków zbytu dla produkowanych dóbr, a także dostęp do rynków zagranicznych¹⁸.

Zgodnie z raportem sporządzonym przez KPMG około 75% badanych inwestorów opowiedziało się za tym, że założenie przedsiębiorstwa na terenie objętym SSE nie należało do najtrudniejszych, jednak sygnalizowało, że cała procedura była bardzo skomplikowana przez wysoki poziom biurokracji oraz brak infrastruktury. Widzimy więc wyraźnie, że za korzyściami związanymi z inwestowaniem w SSE kryją się także liczne trudności. Przedsiębiorcy wskazywali, że łatwiej było im uzyskać kredyt inwestycyjny niż uporać się z biurokracją. Kolejnym niepokojącym sygnałem jest niejasność przepisów związanych z ulgą podatkową, tj. rozdzieleniem kosztów opodatkowanych od kosztów zwolnionych od podatku. Skutkuje to więc dużą trudnością w korzystaniu przez inwestorów z największej z zachęt inwestycyjnych. Mimo zawoalowanych przepisów prawie wszyscy biorący udział w badaniu zamierzając przebrnąć przez trudności i skorzystać z ulgi¹⁹.

Dotychczasowe korzyści wynikające z funkcjonowania SSE

Kolejnym obszarem zainteresowania KPMG była kwestia bezrobocia, której zmniejszanie jest jednym z głównych celów wymieniony w ustawie o SSE, jak wynika z badań przeprowadzonych w 2010 r. liczba miejsc pracy w SSE przekroczyła 225 tys. i wzrosła o 8% w skali trudnego 2009 r. Odnotowany wzrost miejsc pracy w SSE był na tyle duży, że pozwolił przekroczyć stan nawet sprzed spowolnienia gospodarczego. Co ciekawe ponownie został osiągnięty największy przyrost zatrudnienia od początku funkcjonowania SSE w Polsce, np. w Katowickiej SSE w 2010 r. zatrudniono 43 473 osób.

Jednak analizując dane dotyczące SSE, sygnalizowane jest niepokojące zjawisko spowolnienia dynamiki tworzenia nowych miejsc pracy, co wynika ze zbliżającego się końca obowiązywania ustawy o SSE²⁰.

Jednym z celów artykułu jest wskazanie oddziaływania SSE na rozwój zarówno regionów, jak i terenów znajdujących się w bliskim sąsiedztwie SSE, ponieważ

¹⁸ Zob. *Powstanie i rozwój Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce*, red. E. S m y r g a ł a, s. 1, www.ipo.pl

¹⁹ Zob. *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, KPMG w Polsce, Edycja 2011, s. 33–37, www.kmpg.pl

²⁰ Zob. *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, KPMG w Polsce, Edycja 2011, s. 18–19, www.kmpg.pl

wywierają one niebagatelny wpływ, który chociaż trudno jest określić liczbowo to bezsprzecznie związany jest z zaspokajaniem potrzeb związanych z powstawaniem nowych zakładów przemysłowych w SSE. Powoduje to oddziaływanie na praktycznie wszystkie dziedziny życia gospodarczego danego regionu. Zaobserwować to można m.in. poprzez wzrost zatrudnienia w firmach budowlanych, rozwój usług bytowych, finansowych, transportowych, edukacyjnych, kulturalnych. Ogólne szacunki przyjmują, że na 100 nowych miejsc powstałych w strefie, w zależności od branży tworzy się w przedziale od 50 do 100 nowych miejsc pracy w otoczeniu strefy, np. w mieleckiej SSE liczba oferentów na rynku sprzętu komputerowego i oprogramowania, kas fiskalnych, centrali telefonicznych, sprzętu kserograficznego, faksów zwiększyła się aż pięciokrotnie.

F. Kuźnik wskazuje, że SSE w polskich warunkach stanowią narzędzie restrukturyzacji regionalnej, służąc temu celowi, poprzez przyspieszanie wzrostu gospodarczego danego regionu. Kontekst tego tematu jest bardzo szeroki, ze względu na to, że rozwój SSE oddziałuje na region na wielu płaszczyznach, do najważniejszych z nich zaliczamy wymiary: gospodarki i zatrudnienia, wzrostu dobrobytu i jakości życia, wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, technologicznej i innowacyjnej, wzrostu usług i zasobów społecznych, infrastruktury instytucjonalnej i jakości środowiska²¹.

Podsumowując wszystkie przeanalizowane dane i publikacje, które zostały zebrane do zredagowania tekstu odnoszącego się do SSE, jako narzędzia pomocy państwa zwiększającego konkurencyjność regionów i efektywność zagospodarowania istniejącego majątku przemysłowego i infrastruktury gospodarczej kraju, nasuwa się kilka konkluzji związanych z ich obecnością na gospodarczej mapie kraju teraz, a także w przyszłości.

Powstające w polskich warunkach przemian ustrojowo-gospodarczych SSE spełniły swój cel poprzez np. zwiększenie w 2001 r. zatrudnienia z 42 296 miejsc pracy na aż 225 289 w 2010 r., co charakteryzują się dynamiką zmian w latach 2009–2010 na poziomie 108,04%, co w porównaniu do lat 2008–2009 podnosi wskaźnik o 9,01%. W latach 2001–2010 wzrosła także ilość wydanych zezwoleń na prowadzenie działalności w strefie z 703 na 1354.

Badani przez KPMG inwestorzy, aż w 83% opowiedzieli się pozytywnie za funkcjonowaniem SSE, dlatego coraz częściej mówi się o potrzebie przedłużenia ustawy o SSE, ponieważ okres zwracania inwestycji i poniesionych nakładów jest dłuższy jak 9 lat. Sygnalizowanie tego problemu już teraz jest bardzo ważne, po-

²¹ F. Kuźnik, *Regionalne i lokalne aspekty rozwoju społecznego*, [w:] *Zarządzanie publiczne w lokalnej polityce społecznej*, red. A. Frączkiewicz - Wróńska, Warszawa 2007, s. 23.

nieważ jeśli szybko nie zostaną podjęte działania mające na celu wydłużenie okresu obowiązywania ustawy o SSE, to znacząca ilość przedsiębiorców zacznie się wycofywać z inwestycji na terenie SSE w Polsce. Badania wskazały, że przedsiębiorcy wszystkich sektorów pozytywnie odnosili się do propozycji wydłużenia ustawy o SSE, wówczas aż 90% badanych inwestorów zadeklarowało przeprowadzenie nowych inwestycji, a tylko 35% wskazuje możliwość przeprowadzenia nowych inwestycji w warunkach obecnych. Inwestorzy wskazują, że 64% inwestycji na obecną chwilę nie uległo zwróceniu i jeśli nie zostanie podjęta decyzja o przedłużeniu działania SSE to inwestorzy rozważają możliwość przeniesienia swojej działalności poza granice kraju²². Oznaczałoby to spory cios dla gospodarki kraju, nawet jeśli SSE są prowadzone na preferencyjnych warunkach, ponieważ oznacza to wyciek kapitału za granicę, a to zawsze wiąże się z kosztami. Ponadto zakończenie funkcjonowania SSE wpłynęłoby negatywnie na regiony, w których się znajdują oraz na sąsiedztwo SSE, na które funkcjonując oddziałują pozytywnie, pobudzając prowadzenie działalności gospodarczej przez podmioty lokalne. Brak stref wpłynąłby negatywnie nie tylko na zmniejszenie atrakcyjności innowacyjnej, technologicznej, naukowej regionu, ale przede wszystkim na zmniejszenie liczby miejsc.

Zgodnie z opinią głoszoną przez Marie Theiss, która uważa, że kapitał społeczny spełnia bardzo ważną rolę w polityce społecznej, a definiuje go jako: „sieć powiązań i norm społecznych, które przyczyniają się do współdziałania osób dla poprawy indywidualnej sytuacji życiowej oraz zapobiegania i rozwiązywania problemów społecznych”²³ uważamy, że kapitał społeczny stanowiący ważne narzędzie polityki społecznej zostanie zmarnotrawiony, ponieważ tracąc miejsca pracy najprawdopodobniej wyspecjalizowani pracownicy, podobnie jak kapitał uciekną za granicę. Dlatego Rząd powinien zapobiec takiej sytuacji, gdyż nie ma niczego ważniejszego dla gospodarki kraju jak specjaliści z różnych branż.

Podsumowanie

Specjalne strefy ekonomiczne w bardzo dobrym stopniu spełniły zadania i cele, dla których zostały powołane. Za jeden z ich głównych sukcesów można uznać

²² Zob. *Specjalne Strefy Ekonomiczne*, KPMG w Polsce, Edycja 2011, s. 27–28, 45–48, www.kmpg.pl

²³ M. T h e i s s, *Kapitał społeczny a polityka społeczna maszynopis pracy doktorskiej*, s. 43, [w:] *Obywatelska polityka społeczna*, red. S. K a m i ń s k i, Warszawa 2007, s. 32.

sam fakt, iż został wydłużony okres ich funkcjonowania na terenie Polski oraz to jak wielu przedsiębiorców wyraża wolę dalszego inwestowania na ich obszarze. SSE spotkały się zatem z aprobatą przedsiębiorców, gdyż umożliwiają im bardzo dla nich korzystne prowadzenie działalności gospodarczej, polegające głównie na zwolnieniach z płacenia podatku dochodowego. Ponadto SSE wpłynęły znacząco na wzrost konkurencyjności regionów oraz rozwój gospodarczy obszarów znajdujących się w ich sąsiedztwie. Za jedno z ich głównych osiągnięć uznać można zmniejszenie bezrobocia po przez duży wzrost liczby miejsc pracy w SSE, który wzrasta z każdym rokiem, np. przytaczanej wcześniej Katowickiej SSE utworzono nawet 43 473 miejsc pracy, a 30 057 w Strefie Wałbrzyskiej. Zmniejszenie bezrobocia wpływa także na tereny sąsiadujące ze SSE.

Podsumowując SSE okazały się doskonałym narzędziem pomocy państwa zwiększającym przede wszystkim konkurencyjność regionów, efektywność zagospodarowania istniejącego majątku przemysłowego, ale także liczbę miejsc pracy. Pozytywnie wpłynęły na rozwój wielu gałęzi przemysłu np. motoryzacyjnego, drzewnego, elektronicznego, meblarskiego, czy branż związanych z działalnością wydawniczą, optyczną. Zakończenie ich funkcjonowania może okazać się bardzo niekorzystne zarówno dla gospodarki państwa, regionów, przedsiębiorców, czy też osób zatrudnionych w strefach. Negatywne skutki zakończenia funkcjonowania stref dotyczyłyby głównie nagłego wzrostu bezrobocia oraz braku zwrotów nakładów inwestycyjnych poniesionych przez przedsiębiorców.

SPECIAL ECONOMIC ZONES AS A TOOL TO HELP COUNTRIES IMPROVE REGIONAL COMPETITIVENESS AND EFFICIENCY OF MANAGEMENT OF THE EXISTING INDUSTRIAL ASSETS

Keywords: special economic zones; transformation; Mielec; preferential conditions; relief; growth in the economy.

Streszczenie

Specjalne strefy ekonomiczne (SSE), które zostały utworzone w Polsce na podstawie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych z 1994 r., stanowią odpowiedź na transformację ustrojowo-gospodarczą po 1989 r. Obecnie w Polsce funkcjonuje 14 takich stref. Pierwszą z nich była strefa

Euro-Park w Mielcu utworzona w 1995 r. SSE zostały powołane na okres 20 lat, ale zmiany ustawy wydłużyły ten okres do 2020 r. SSE to wydzielona i niezamieszkała część terytorium kraju, gdzie działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach. Podstawową korzyścią dla przedsiębiorców działających w SSE jest możliwość skorzystania z ulg podatkowych. Polega to na zwolnieniu przedsiębiorcy z płacenia podatku dochodowego. Do głównych zadań SSE należy przede wszystkim: przyśpieszenie wzrostu gospodarczego wydzielonej części terytorium kraju, zwiększenie konkurencyjności regionów, rozwój obszarów w sąsiedztwie stref oraz zmniejszanie bezrobocia. Co ważne spełniają one swoje zadania w bardzo dobrym stopniu. Przedsiębiorcy chętnie inwestują w SSE, a liczba utworzonych w nich miejsc pracy co roku wzrasta.

Summary

Special economic zones (SSE) which were created in Poland based on the act of special economic zones from 1994, constitute the reply to the transformation structure-economic after 1989. At present in Poland she is functioning 14 of such zones. From them zone was first an Euro-Park in Mielec, created in 1995. Acts appointed for a period of 20 years, but the change were SSE extended this period to 2020. SSE is an allocated and uninhabited part of the territory of the country, where the business activity can be led on preferential conditions. In SSE a possibility of using tax breaks is a basic benefit to acting entrepreneurs. It consists in dismissing the entrepreneur from paying the income tax. He is included in main SSE tasks above all: precipitating the growth in the economy of the allocation of the territory of the country, increasing the competitiveness of regions, the development of areas in the neighbourhood of zones and reducing unemployment. What important they are fulfilling their objectives in the very good step. Entrepreneurs willingly are investing in SSE, and the number of places of employment created in them every year is rising.

Aneks

Krótki przewodnik po aktualnych SSE

Strefa	Zarządca	Branża	Zatrudnienie w 2010
Kamiennogórska SSE	Specjalna Strefa Ekonomiczna Małej Przedsiębiorczości S.A.	Usługi związane z działalnością wydawniczą, motoryzacja	4 349
Katowicka	Katowicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Motoryzacja, wyroby z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	43 473
Kostrzyńsko-Słubicka	Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Drzewna, papiernicza	17 252
Krakowska	Krakowski Park Technologiczny Sp. z o.o.	Usługi związane z działalnością wydawniczą, motoryzacja	8 936
Legnicka	Legnicka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Motoryzacja, wyroby metalowe	8 803
Łódzka	Łódzka Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Wyroby z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych, wyroby metalowe	23 248
Kielecka	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Mielcu	Drzewna, meblarska	16 516
Pomorska	Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna sp. z o.o.	Elektroniczna, papiernicza	19 275
Słupska	Pomorska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.	Drzewna, usługi magazynowania i wspomagające transport	
Starachowicka	Specjalna Strefa Ekonomiczna „Starachowice” S.A.	Wyroby chemiczne, wyroby z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	6 349
Suwalska	Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Wyroby z drewna, wyroby z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	5 958
Tarnobrzaska	Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. Oddział w Tarnobrzegu	Wyroby elektroniczne, urządzenia elektryczne i nieelektryczny sprzęt gospodarstwa domowego	27 832
Wałbrzyska	Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna „INVEST-PARK” sp. z o.o.	Motoryzacja, spożywcza	30 057
Warmińsko-Mazurska	Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A.	Wyroby z gumy i tworzyw sztucznych, wyroby elektroniczne i optyczne	10 558